

Oljelampor – tillsyn av säkerhetskraven

TILLSYN 1/22

Kemikalieinspektionen är en myndighet under regeringen. Vi arbetar i Sverige, inom EU och internationellt för att utveckla lagstiftning och andra styrmedel som främjar god hälsa och bättre miljö. Vi har tillsyn över reglerna för kemiska produkter, bekämpningsmedel och ämnen i varor och gör inspektioner. Vi ger också tillsynsvägledning till kommuner och länsstyrelser. Vi granskar och godkänner bekämpningsmedel innan de får användas. Vårt miljö kvalitetsmål är Giftfri miljö.

© Kemikalieinspektionen.

Artikelnummer: 511 433.

Förord

Kemikalieinspektionen arbetar på uppdrag av regeringen med att stärka arbetet för en giftfri cirkulär ekonomi i Sverige, EU och globalt. Under 2021 och 2022 sker insatser på flera områden för att göra produkter och varor giftfria från början. Att utveckla kemikalietillsynen är en del av detta arbete. En effektivare tillsyn bidrar även till att minska kemiska risker i vardagen och är därigenom ett steg på vägen att nå riksdagens miljö kvalitetsmål Giftfri miljö, det mål myndigheten ansvarar för.

Denna rapport beskriver ett tillsynsprojekt där vi har informerat och kontrollerat företag som säljer prydnadsoljelampor. Projektet är en av de insatser som utförs inom arbetet för att varor ska vara giftfria från början. Projektet genomfördes av Kemikalieinspektionens tillsynsavdelning. Susan Strömbom har varit projektledare. Margareta Daho har också deltagit i projektet.

Sedan den 16 juli 2021 är Kemikalieinspektionens möjligheter att bedriva tillsyn tillfälligt begränsad. Det beror på EU:s nya marknadskontrollförordning¹. Kemikalieinspektionen har ännu inte blivit formellt utsedd till marknadskontrollmyndighet för de lagstiftningar som omfattas av den förordningen. Det gäller bland annat de EU-förordningar och direktiv som är i fokus i denna rapport. På grund av detta har ärendehandläggningen påverkats och vi har inte haft mandat att förelägga om rättelser eller att fatta beslut om saluförbud. Vi har heller inte haft möjlighet att kräva in information från företag som inte svarat på våra förelägganden. Det krävs kompletterande nationell lagstiftning för att den nya marknadskontrollförordningen ska kunna tillämpas fullt ut i Sverige. När den kompletterande lagstiftningen är på plats förväntas Kemikalieinspektionen återigen vara utsedd marknadskontrollmyndighet med befogenhet att utföra marknadskontroll.

¹ Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2019/1020 av den 20 juni 2019 om marknadskontroll och överensstämmelse för produkter och om ändring av direktiv 2004/42/EG och förordningarna (EG) nr 765/2008 och (EU) nr 305/2011

Innehåll

Ordlista	6
Sammanfattning	7
Summary	9
1 Därför inspekterar vi prydnadsoljelampor	11
2 Lagstiftning – regler för prydnadsoljelampor	11
2.1 Reach-förordningen och standarden EN 14059	11
2.2 Lagstiftningen saknar tydlig definition av begreppen "prydnadsoljelampa" och "primär belysningskälla"	12
2.3 Reach-begränsningen för prydnadsoljelampor omfattar enbart försäljning till konsument.....	13
2.4 Reach-begränsningen för prydnadsoljelampor och straffbestämmelserna i miljöbalken	13
2.5 Den nya marknadskontrollförordningens påverkan på tillsynen av prydnadsoljelampor	14
3 Vårt tillvägagångssätt	14
3.1 Informationsutskick till drygt 250 företag.....	14
3.2 Val av företag och oljelampor för kontroll.....	14
4 Resultat	15
4.1 Resultat för säkerhetskraven vad gäller oljelampans utformning	15
4.2 Dokumentation finns om att säkerhetskraven i lagstiftningen är uppfyllda	17
4.3 Oljelampan uppfyller inte säkerhetskraven i lagstiftningen.....	17
4.4 Informationen saknas för att kunna göra en bedömning	17
4.5 Omfattas inte av lagstiftningen.....	17
4.5.1 Primär ljuskälla.....	17
4.5.2 Säljs inte till allmänheten.....	17
4.5.3 Bedöms vara ett oljeljus	17
4.6 Resultat för varningsinformation, användarinstruktion samt märkning av oljelampan..	17
4.7 Informationen till kunder och märkningen av oljelampan är korrekt	18
4.8 Informationen till kunder och märkningen av oljelampan är inte korrekt	18
4.9 Informationen saknas för att kunna göra en bedömning	19
4.10 Omfattas inte av lagstiftningen.....	19
5 Åtgärder i tillsynen	19
6 Slutsatser	20
6.1 Reach-begränsningen för prydnadsoljelampor borde rikta sig till tillverkaren	20
6.2 Standarden behöver förtydligas och uppdateras	20
6.3 Rekommendationer till företagen	21
6.3.1 Designa prydnadsoljelampor med ett permanent skydd för vecken	21
6.3.2 Kontrollera att varningsinformation, information i bruksanvisning samt märkning på oljelampan är korrekt.....	21
6.3.3 Exempel på hur ett företag kan utforma varningsinformation och märkning	21

6.3.4	Oljelampor som är primära ljuskällor bör också ha varningsinformation	22
6.4	Råd till konsument vid köp och användning av oljelampor och lampolja.....	22
7	Diskussion.....	23
Bilaga 1. Informationsutskick till företag den 20 april 2021		
	Till dig som säljer prydnadsoljelampor	24
	Varför finns regler för oljelampor?	24
	Vad innebär reglerna?	24
	Här är några exempel på krav för prydnadsoljelampor:	24
	Vad ska jag göra nu?.....	24
Bilaga 2. Resultat för de 29 oljelampor som ingick i projektet.....		
Bilaga 3. Utdrag ur Reach-förordningen som gäller prydnadsoljelampor		
och lampolja.....		
	Riskfraser:.....	31
	Faroklasser:	31
	Fysikaliska faror.....	31
	Hälsofaror	31
	Miljöfaror	31

Ordlista

Begrepp	Förklaring
EN 14059	En europeisk standard som reglerar säkerhetskraven för prydnadsoljelampor
Giftinformationscentralen	Den svenska Giftinformationscentralen (GIC). GIC:s huvuduppgift är att per telefon informera om risker, symtom och behandling vid olika typer av akut förgiftning med bland annat läkemedel, kemiska produkter och biologiska toxiner.
Lampolja	En genomskinlig, brännbar vätska baserad på n-paraffin, vanlig som bränsle till olje- och fotogenlampor som alternativ till fotogen. Enligt EN 14059 definieras lampolja som en brandfarlig vätska som till exempel paraffin.
Marknadsplats (på internet)	Marknadsplatser förmedlar endast produkter (bistår så att andra aktörer kan sälja på deras webbsida).
Oljelampa	En ljuskälla som brinner med hjälp av lampolja och veke.
Oljelampa för dekoration/ Prydnadsoljelampa	Oljelampa för inom- eller utomhusbruk som har en tilltalande design och/eller ger ett stämningsfullt ljus. Prydnadsoljelampor ger inte ett starkt och justerbart ljus och de betraktas inte som primära ljuskällor. Fotogenlampor och stormlyktor kan betraktas som primära ljuskällor.
Reach-förordningen	Europeisk kemikalielagstiftning. Registration, Evaluation, Authorisation and Restriction of Chemicals (registrering, utvärdering, godkännande och begränsning av kemikalier).
SIS	Svenska institutet för standarder. SIS projektleder det svenska arbetet med att ta fram standarder.
Webbutik	Har som syfte att direkt sälja varor (och tjänster) online. Även kallat webbshop eller nätbutik. Ett exempel är en vanlig fysisk butik som även säljer varor på nätet.

Sammanfattning

Kemikalieinspektionen har under flera år kontrollerat oljelampor eftersom det varje år sker olyckor där barn har druckit lampolja eller sugit på vecken i oljelampor och därigenom fått i sig oljan. Lampolja är mycket lättflytande och kan därför lätt komma ner i lungorna där den kan orsaka livshotande skador.

Under 2021 har Kemikalieinspektionen kontrollerat prydnadsoljelampor och konstaterat att många brister i information och säkerhet. Vår kontroll skedde inom ramen för ett tillsynsprojekt som gick ut på att

- informera tillverkare och försäljare om regler
- kontrollera om säkerhetskraven för oljelampans utformning uppfylldes
- kontrollera vilken information och märkning som oljelamporna åtföljdes av.

I projektet ingick bara prydnadsoljelampor avsedda för allmänheten, dvs. där slutkunden är en konsument.

I bilaga XVII till Reach-förordningen och i den europeiska standarden för oljelampor för dekoration, EN 14059, finns regler för hur prydnadsoljelampor ska vara utformade för att minska risken för olyckor. Reglerna omfattar endast oljelampor som säljs direkt till konsument och endast så kallade prydnadsoljelampor. Oljelampor som säljs till exempelvis restauranger och caféer och oljelampor som är avsedda som primär ljuskälla (dvs primärt för belysning) omfattas inte av reglerna. Standarden är dock inte tydlig gällande när en oljelampa kan anses vara primärt för belysning eller inte. Vid vår tillsyn gjordes en bedömning från fall till fall om en oljelampa ska omfattas av standarden eller inte.

Till följd av att Kemikalieinspektionen efter den 16 juli 2021 förlorade sitt mandat att bedriva marknadskontroll kunde vi inte kräva in information från företag som inte frivilligt skickade in underlag, och vi kunde därmed inte göra en fullständig bedömning av information, märkning och säkerhetskraven för deras oljelampor.

Information om reglerna för prydnadsoljelampor skickades till drygt 250 företag i början av projektet. Vi begärde därefter in dokumentation för ett antal oljelampor. För många oljelampor fick vi inte in tillräcklig information för att kunna göra en bedömning. Totalt fick vi in information för 13 av 23 utvalda prydnadsoljelampor vad gäller säkerhetskraven och för sex prydnadsoljelampor vad gäller information till kunder och märkningen av oljelamporna. För sju av de 13 oljelamporna fanns dokumentation som visade att de levde upp till de standardiserade säkerhetskraven för oljelampornas utformning. För resterande oljelampor kunde företagen genom kontakt med sin leverantör konstatera att de inte klarade säkerhetskraven. Ingen av lamporna vi kunde kontrollera uppfyllde informations- och märkningskraven. Antingen var informationen till kunder inte korrekt eller så hade de brister i märkningen av oljelamporna.

Säkerhetskraven för oljelampors utformning testas på laboratorium. Det handlar bland annat om att testa oljelampans stabilitet, läckage och slaghållfasthet. Vi begärde in dokumentation från företagen på att oljelamporna klarade säkerhetskraven. Vi utförde alltså inga egna tester på oljelamporna.

Projektet är en uppföljning av tillsyn som genomfördes 2013 och 2018. 2013 uppfyllde ingen av de testade lamporna säkerhetskraven. 2018 uppfyllde sju av 26 kontrollerade oljelampor säkerhetskraven för oljelampans utformning enligt dokumentationen, ca 27 procent. I årets projekt uppfyllde sju av 13 oljelampor enligt uppvisad dokumentation säkerhetskraven för oljelampans utformning, ca 54 procent. En ökad andel oljelampor som uppfyller

säkerhetskraven i standarden innebär sannolikt en minskad risk för att barn ska få i sig den farliga lampoljan från oljelampan.

Resultatet tyder på att medvetenheten om reglerna har ökat sedan våra tidigare projekt, men att det fortfarande finns problem med säkerhetskraven (utformningen av oljelampan och informationen till kunder) för att uppnå en säker användning. Kraven för prydnadsoljelampor bör därför följas upp i framtida tillsyn.

Det är företagens ansvar att se till att oljelampor som de säljer är säkra, men det är också viktigt att privatpersoner är medvetna om riskerna med oljelampor och vidtar försiktighetsåtgärder för att förhindra olyckor.

Summary

The Swedish Chemicals Agency has for several years checked oil lamps because every year there are accidents where children have drunk lamp oil or sucked at the wick of oil lamps and thereby ingested lamp oil. Lamp oil has very low viscosity and can therefore easily get into the lungs where it may cause life-threatening injuries.

In 2021, the Swedish Chemicals Agency inspected decorative oil lamps and found that many oil lamps lack information to customers and does not comply with the safety requirements. Our control took place within the framework of an inspection project that involved

- informing manufacturers and sellers about relevant rules
- checking if the safety requirements were met
- checking the information the oil lamps were accompanied by and the label on the lamps

The project included only decorative oil lamps intended for the public, that is where the end customer is a consumer.

Annex XVII to the REACH Regulation and the European standard for oil lamps for decoration, EN 14059, contain rules for how decorative oil lamps must be designed to reduce the risk of accidents. The rules only cover oil lamps that are sold directly to consumers and only decorative oil lamps. Oil lamps that are sold to, for example, restaurants and cafés and oil lamps intended to be primary sources of light are excluded. The definition in the standard is unclear as regards the division between decorative oil lamps and oil lamps intended to be primary sources of light. It is therefore at present in our supervision a case-by-case assessment whether an oil lamp should be covered by the standard or not.

We could not collect information from companies that did not voluntarily submit documentation, due to the Swedish Chemicals Agency temporarily losing its mandate to conduct market control after 16 July 2021. For those oil lamps we could not make an assessment regarding deficiencies in information, labeling and safety requirements.

Information about the rules for decorative oil lamps was sent to about 250 companies at the beginning of the project. We then requested documentation for a selected number of oil lamps. For many of the selected oil lamps, we did not receive enough information to be able to make an assessment.

In total, we received information for 13 of 23 selected oil lamps in terms of safety requirements and for six oil lamps in terms of accompanying information to customers and the labeling of the oil lamps. For seven of the 13 oil lamps, there was documentation that showed that they lived up to the safety requirements of the standard. For the remaining oil lamps, the companies were able to establish through contact with their supplier that they did not meet the safety requirements. None of the lamps we could control met the information and labeling requirements. Either the information to customers was incorrect or they had deficiencies in the labeling of the oil lamp.

The physical safety requirements for oil lamps are tested in a laboratory. These include testing the oil lamp's stability, leakage and impact resistance. We requested documentation from the companies that the oil lamps met the safety requirements. We did not perform any tests on the oil lamps ourselves.

The project is a follow-up of projects carried out in 2013 and 2018. In 2013, none of the tested oil lamps met the safety requirements. In 2018, seven out of 26 oil lamps, according to documentation, met the safety requirements, that is about 27 percent. This year's project

showed that seven out of 13 oil lamps according to documentation met the physical safety requirements in the legislation, that is about 54 percent. These oil lamps that meet the physical safety requirements in the standard probably impose a reduced risk to children when it comes to ingesting the dangerous lamp oil from the oil lamp.

The results of the project may indicate that the awareness of the rules has increased since 2018, but it also shows that there still are problems connected to this kind of products. The safety requirements for decorative oil lamps should therefore be followed up in future enforcement.

It is the responsibility of the companies to ensure that the oil lamps they sell are safe, but it is also important that the public is aware of the risks associated with oil lamps and take precautions to prevent accidents.

1 Därför inspekterar vi prydnadsoljelampor

Varje år sker olyckor där barn har druckit lampolja eller sugit på vecken i oljelampor och därigenom fått i sig lampolja. På grund av sina mycket lättflytande egenskaper kan lampolja komma ner i lungorna och där orsaka livshotande skador.

Giftinformationscentralens telefonrådgivning svarar på frågor om akuta förgiftningar och ger råd om lämplig behandling. Frågorna kan gälla till exempel läkemedel, växter, svampar, huggormsbett eller kemiska produkter. I Giftinformationscentralens årsrapport för 2020 finns bland annat statistik om vilka typer av kemiska produkter som de får frågor om. Under 2020 fick Giftinformationscentralen 12 073 frågor som gällde barn under tio år och händelser med kemiska produkter eller kosmetika och hygienprodukter. I tolv procent av dessa frågor rekommenderade Giftinformationscentralen sjukhusvård eller gav behandlingsråd till sjukvårdspersonal. Kategorin ”Tändvätska, lampolja mm” var den tredje vanligaste kategorin där Giftinformationscentralen hänvisade till sjukvård p.g.a. förgiftningsrisk.

Under 2020 kom det in totalt 46 frågor till Giftinformationscentralen som gällde barn under tio år och exponering för just lampolja, där sjukvård rekommenderades. Detta motsvarar totalt 17 fall (Giftinformationscentralen får ofta flera frågor om samma händelse).

Kemikalieinspektionen genomförde 2013 ett tillsynsprojekt om prydnadsoljelampor utifrån de säkerhetskrav som ställs i lagstiftningen och standarden EN 14059. Då kontrollerades elva oljelampor med hjälp av test på laboratorium. Ingen av dem uppfyllde säkerhetskraven. Vi bedömde därför att det var motiverat att genomföra ett uppföljande projekt 2018 då vi för 39 oljelampor kontrollerade företagets dokumentation över att säkerhetskraven i lagstiftningen uppfylldes. Ett antal av dessa oljelampor bedömdes inte omfattas av lagstiftningen (13 stycken). För resterande 26 oljelampor var det enbart sju som levde upp till kraven i standarden.

Det projekt som vi beskriver i den här rapporten genomfördes under 2021. Syftet med projektet var att informera branschen om reglerna samt att kontrollera ett urval av de företag som säljer oljelampor.

2 Lagstiftning – regler för prydnadsoljelampor

2.1 Reach-förordningen och standarden EN 14059

Reach-förordningen² har ersatt stora delar av de kemikalierregler som gällde före den 1 juni 2007 i EU och Sverige. Reach står för *Registration, Evaluation, Authorization and Restriction of Chemicals*. Förordningen omfattar i första hand kemiska ämnen och blandningar av kemiska ämnen men några bestämmelser gäller även varor, till exempel kläder, leksaker och inredningsdetaljer.

För att minska risken för olyckor där prydnadsoljelampor orsakar bränder eller där små barn får i sig lampolja finns en bestämmelse i bilaga XVII till Reach-förordningen. I post 3 i bilagan anges att prydnadsoljelampor som säljs till allmänheten måste stämma överens med den europeiska standarden för oljelampor för dekoration, EN 14059³, för att få släppas ut på

² Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1907/2006 om registrering, utvärdering, godkännande och begränsning av kemikalier (Reach)

³ SS-EN 14059, Oljelampor för dekoration – Säkerhetskrav och provningsmetoder. Fastställd 2002-11-29

marknaden. Standarden ställer framför allt krav på lampans konstruktion, men även på viss varningsinformation, information i bruksanvisning samt märkning av oljelampan.

Här är några exempel på krav som oljelampor ska uppfylla enligt standarden EN 14059:

- Oljelampan ska vara gjord av ett lämpligt material.
- Oljelampan ska inte välta omkull på lutande underlag.
- Oljelampan ska vara utrustad med skydd för vecken.
- Det ska krävas två oberoende rörelser för att öppna lampan för påfyllnad av olja.
- Oljelampan ska kunna hållas upp och ner i 10 sekunder utan att olja läcker ut.
- Varningsinformation ska följa med oljelampan.
- Lampans märkning ska vara varaktig och tydligt läsbar.
- Oljelampan får inte vara designad på ett sätt som verkar lockande för små barn.

De fullständiga kraven på hur oljelampor ska vara utformade finns i standarden EN 14059 som kan köpas hos SIS, Svenska institutet för standarder⁴.

Post 3 i bilaga XVII i Reach-förordningen reglerar även hur förpackningar för lampoljor ska vara utformade för att minska risken för att barn ska skadas av lampolja, till exempel ska viss varningsinformation finnas och förpackningen ska vara försedd med barnskyddande förslutning.

2.2 Lagstiftningen saknar tydlig definition av begreppen ”prydnadsoljelampa” och ”primär belysningskälla”

Regeln i Reach-förordningen gäller ”prydnadsoljelampor”. Standarden EN 14059 omfattar ”oljelampor för dekoration”⁵, medan ”oljelampor avsedda som primär ljuskälla eller för industriella ändamål”⁶ inte omfattas. I standarden definieras ”oljelampa för dekoration” som ”oil lamp for interior or exterior use appealing by its design and/or the light atmosphere it creates” (*”oljelampa för inom- eller utomhusbruk som har en tilltalande design och/eller ger ett stämningsfullt ljus”*⁷). Någon mer konkret definition, eller en definition av begreppet ”primär ljuskälla”, finns inte. Det finns inte heller någon översättning av standarden och dess begrepp till svenska.

Eftersom standarden är otydlig vad gäller dessa begrepp, blir det i tillsynen i dagsläget en bedömning från fall till fall om en lampa ska omfattas eller ej. I våra bedömningar har vi tagit hänsyn till marknadsföring, där till exempel en oljelampa som marknadsförs med ord som ”dekorativ” och ”inredningsdetalj” kan räknas som prydnadsoljelampa, medan exempelvis en klassisk fotogenlampa som säljs i en lampbutik på webben med uppgifter om ljusstyrka kan räknas som primär belysningskälla. Vi har också tittat på konstruktionen, till exempel vilken typ av veke och brännare som används samt om det finns ett reglage för att öka ljusstyrkan.

⁴ <https://www.sis.se/produkter/hem-och-hushall-underhallning-sport/konstforemal-och-hantverksprodukter-kulturegendom-och-kulturarv/ssen14059/>

⁵ I standarden: ”decorative oil lamps”

⁶ I standarden: ”oil lamps intended to be a primary source of light or for industrial purposes”

⁷ Kemikalieinspektionens egen översättning

Ett reglage för att öka ljusstyrkan skulle kunna vara ett argument för att oljelampan ska betraktas som primär ljuskälla.

2.3 Reach-begränsningen för prydnadsoljelampor omfattar enbart försäljning till konsument

Regeln för utformningen av prydnadsoljelampor i Reach-förordningen (EG) nr 1907/2006 bilaga XVII, punkt 3, lyder:

Prydnadsoljelampor som säljs till allmänheten får inte släppas ut på marknaden om de inte överensstämmer med den europeiska standarden för oljelampor för dekoration (EN 14059) som antagits av Europeiska standardiseringskommittén (CEN).

Reach-förordningen innehåller ingen vidare förklaring av formuleringen ”säljs till allmänheten”. Kemikalieinspektionen gör tolkningen att det är detsamma som ”säljs till konsument”, det vill säga att avsikten med oljelampan är att den ska bjudas ut till försäljning till privatkonsumenter i sista ledet i leverantörskedjan. Denna tolkning stämmer också överens med det sätt på vilket ”försäljning till allmänheten” används i Reach-förordningen i övrigt.

I standarden EN 14059 däremot beskrivs omfattningen som ”requirements and test methods for oil lamps used for decorative purposes in households, in restaurants, in recreational facilities and in similar areas” (*”krav och testmetoder för oljelampor för dekorativt syfte i hushåll, i restauranger, fritidsanläggningar och liknande”*⁸).

Försäljning till restauranger och fritidsanläggningar omfattas alltså av standarden men inte av regeln i Reach-förordningen. Eftersom tillsynen måste utgå från lagstiftningen, är det den omfattning som kan utläsas ur Reach-förordningen som ska gälla. Det innebär att det här projektet enbart inkluderar prydnadsoljelampor som är avsedda för allmänheten, dvs. där slutkunden är en konsument.

2.4 Reach-begränsningen för prydnadsoljelampor och straffbestämmelserna i miljöbalken

Miljörelaterade brott handläggs i allmän domstol på samma sätt som vanliga brottmål. Efter att en tillsynsmyndighet anmält misstanke om ett miljörelaterat brott drivs och utreds detta av Åklagarmyndigheten.

I det projekt som genomfördes 2013 åtalsanmälde Kemikalieinspektionen ett antal företag som sålt prydnadsoljelampor som inte uppfyllde standarden EN 14059. I åtalsanmälan hänvisade Kemikalieinspektionen till straffbestämmelsen i 29 kap. 3 § punkt 9 miljöbalken. I straffbestämmelsen anges att den som bryter mot en begränsning enligt artikel 67 i Reach-förordningen gör sig skyldig till brottet *miljöfarlig kemikaliehantering*. Åklagarmyndigheten beslutade dock att inte inleda förundersökning, med motiveringen att artikel 67 i sin lydelse endast omfattar *kemiska ämnen* och därför inte kan tillämpas på utformningen av en *vara*.

För att kunna fälla någon till ansvar för brott måste det finnas en tillämplig straffbestämmelse och kriterierna för brottet i straffbestämmelsen måste vara uppfyllda. Inom straffrätten gäller höga krav på *legalitet*, vilket kortfattat betyder att kriterierna för vad som är brottsliga gärningar måste vara mycket tydliga. Detta innebär att den straffbestämmelse i miljöbalken som avser Reach-begränsningar inte kan tillämpas på Reach-regleringen av prydnadsoljelampor, så som straffbestämmelsen är utformad idag. I det här projektet görs

⁸ Kemikalieinspektionens egen översättning

därför inga åtalsanmälningar mot företag som säljer prydnadsoljelampor som inte uppfyller Reach-lagstiftningen och kraven i standarden.

2.5 Den nya marknadskontrollförordningens påverkan på tillsynen av prydnadsoljelampor

Sedan den 16 juli 2021 är Kemikalieinspektionens möjligheter att bedriva tillsyn tillfälligt begränsad. Det datumet infördes EU:s nya marknadskontrollförordning⁹ och vi har ännu inte blivit formellt utsedda till marknadskontrollmyndighet för de lagstiftningar som omfattas av den förordningen. Det gäller bland annat de EU-förordningar och direktiv som är i fokus i denna rapport. På grund av detta har ärendehandläggningen påverkats och vi har bland annat inte haft mandat att förelägga om rättelser eller att fatta beslut om saluförbud. Det krävs kompletterande nationell lagstiftning för att den nya marknadskontrollförordningen ska kunna tillämpas fullt ut i Sverige. När den är på plats förväntas Kemikalieinspektionen återigen vara utsedd marknadskontrollmyndighet med befogenhet att utföra marknadskontroll. Det skulle till exempel kunna innebära att vi följer upp de företag som säljer oljelampor som inte uppfyller kraven i lagstiftningen.

3 Vårt tillvägagångssätt

I det här projektet har vi inte låtit utföra några egna tester av oljelampor, utan valt att begära in dokumentation från företag som säljer prydnadsoljelampor, d.v.s. oljelampor för dekoration. Målet med projektet var att höja kunskapsnivån bland dem som säljer dessa oljelampor och på så vis minska riskerna för barn att drabbas av kemisk lunginflammation och annan skada. Vi avsåg att ta reda på om företagen känner till reglerna för oljelampor för dekoration och om de efterlever dem. Vi efterfrågade både dokumentation på att oljelamporna uppfyllde säkerhetskraven i standarden vad gäller lampans utformning och information om eller bilder av oljelampans varningsmärkning samt användarinstruktioner enligt standarden EN 14059.

Vi kommer i rapporten för enkelhets skull skriva ”oljelampor” i stället för ”oljelampor för dekoration”.

3.1 Informationsutskick till drygt 250 företag

För att öka företagets medvetenhet om reglerna gjorde vi i början av projektet ett utskick till drygt 250 företag där vi informerade om säkerhetskraven i standarden och om vårt projekt, se bilaga 1. Informationsutskicket gick till företag som säljer oljelampor och liknande inredningsartiklar framför allt via webbutiker och på Instagram. Vi skickade även informationen till företag som importerar oljelampor¹⁰.

3.2 Val av företag och oljelampor för kontroll

Ett skäl till att vi genomförde projektet under 2021 var ett antal tips Kemikalieinspektionen fick in under 2020 på företag som säljer oljelampor på nätet och på Instagram. Dessa företag

⁹ Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2019/1020 av den 20 juni 2019 om marknadskontroll och överensstämmelse för produkter och om ändring av direktiv 2004/42/EG och förordningarna (EG) nr 765/2008 och (EU) nr 305/2011

¹⁰ Vi begärde uppgifter från Tullverkets tulldatasystem om företag som importerar lampor och andra belysningsartiklar som inte är elektriska.

inkluderades i vår kontroll. För att hitta fler relevanta företag sökte vi på företag som sålde oljelampor för dekoration i webbutiker och vi letade även efter oljelampor på Instagram. Med hjälp av våra tidigare tillsynserfarenheter på området, information från Tullverket och sökningar på internet valde vi ut 31 företag för tillsyn. I projektet tog vi även med de företag som vi bedömde mest relevanta av dem som kontrollerades 2018.

När vi valde ut de oljelampor som skulle ingå i projektet letade vi huvudsakligen efter sådana som såldes av rena inredningsföretag och marknadsfördes med ord som ”dekoration”, ”dekorativ”, ”inredningsdetalj” osv. för att i möjligaste mån fokusera på de oljelampor som omfattas av begränsningen, det vill säga omfattas av definitionen ”prydnadsoljelampa” i standarden.

I vårt urval försökte vi täcka så stor del av marknaden som möjligt. Vi valde lampor både från väletablerade varumärken och från mindre kända aktörer.

Vi begärde in dokumentation för 32 oljelampor från 31 företag (från ett företag begärde vi in dokumentation för två oljelampor). Tre företag svarade att de inte längre sålde oljelampor, vilket innebar att 29 oljelampor från 28 företag återstod för kontroll av om de uppfyllde säkerhetskraven i standarden.

Företagen som var med i urvalet bestod av fem marknadsplatser, 17 svenska webbutiker (de flesta hade även en fysisk butik) samt sex tillverkare (eget varumärke). I vårt urval tog vi även med aktörer som är verksamma utanför Sverige. Dessa företag bestod främst av försäljningsplattformar. Ett EU-baserat företag (i Nederländerna) som tillverkade oljelampor och sålde dessa till ett antal företag i Sverige ingick även i urvalet.

4 Resultat

Säkerhetskraven i standarden handlar både om att oljelampan ska klara laborietest vad gäller bland annat stabilitet, läckage och slaghållfasthet, och att information ska följa med oljelampan vid inköp (till kunden) för att kunden ska kunna hantera oljelampan på ett säkert sätt. Lampan ska även märkas med en etikett med standardens namn och kontaktuppgifter till företaget. Vi har valt att dela upp resultaten i resultat för säkerhetskraven vad gäller lampans utformning och i resultat vad gäller varningsinformation, användarinstruktion samt märkning av oljelampan.

Av de 29 utvalda oljelamporna var endast 23 relevanta för fortsatt bedömning. Sex stycken visade sig inte omfattas av lagstiftningen eftersom vi konstaterade att fyra av dessa kunde betraktas som primär ljuskälla, en kunde betraktas som ett oljeljus och en oljelampa inte såldes direkt till konsument. Se kapitel 4.1 för en mer detaljerad beskrivning.

Resultatet sammanfattas i figur 1 och figur 2 nedan. För mer detaljerade resultat per företag se Bilaga 2.

4.1 Resultat för säkerhetskraven vad gäller oljelampans utformning

Endast för 13 av de 23 oljelampor vi begärde in information för, fick vi tillräckligt underlag för att kunna göra en bedömning.

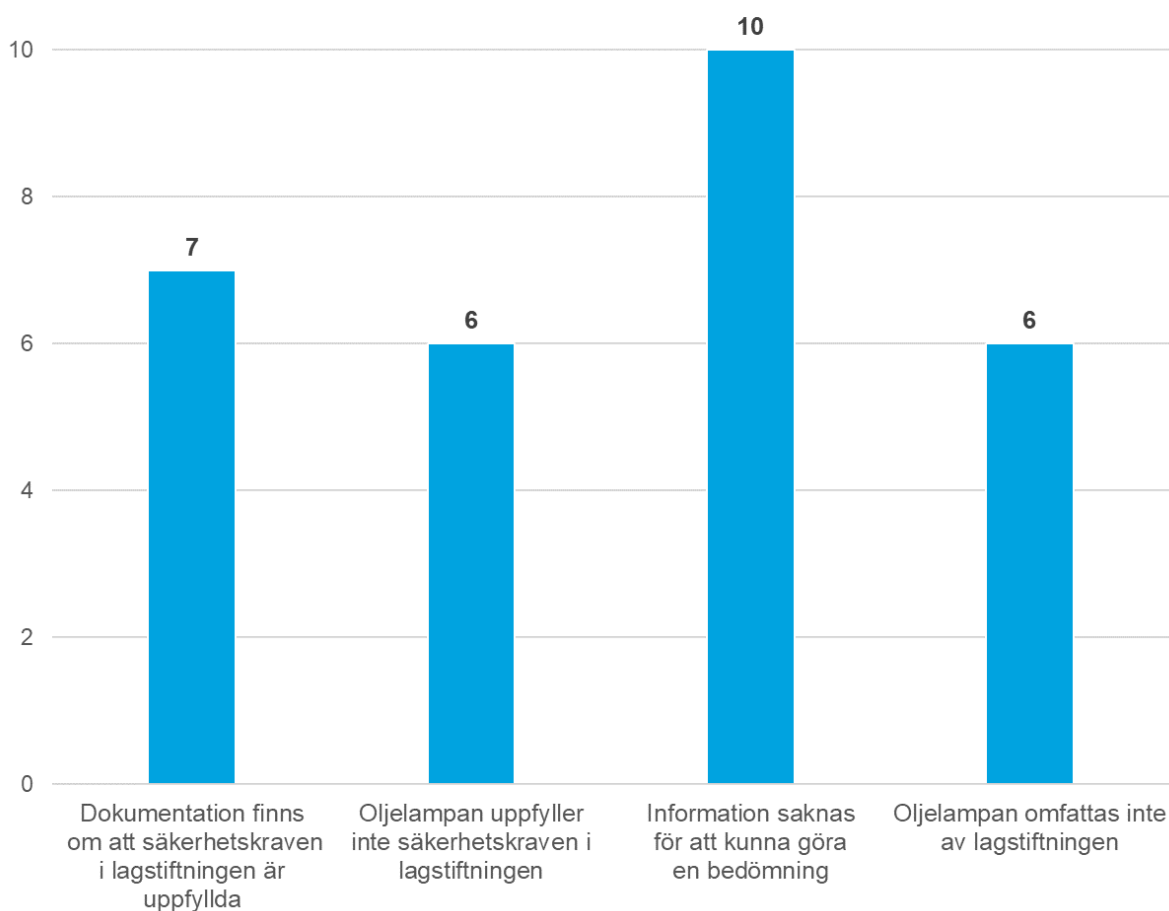
I projektet kontrollerade vi även lampor från en nederländsk tillverkare (eget varumärke), då det visade sig att många av de svenska företagen i projektet köpte in oljelampor från dem. Det var genom vårt informationsutskick till de svenska företagen i april som tillverkaren fick

informationen om reglerna för prydnadsoljelampor. Vekeskonstruktionen uppfyllde inte kraven i lagstiftningen vid tidpunkten för informationsutskicket. För att uppfylla kraven gjorde tillverkaren en ändring i konstruktionen av vecken och vekesskyddet. Tillverkaren skickade ut de nya delarna under sommaren till sina kunder (de svenska företagen).

Företag som sålde den nederländska tillverkarens oljelampor hänvisade samtliga till tillverkaren testrapport utan att själva ha haft tillgång till den, då tillverkaren bedömde att testrapporten var konfidentiell. Dessa företag förlitade sig på certifikat/intyg från tillverkaren. Vi fick tillgång till en testrapport från tillverkaren, som uppgavs vara representativ för samtliga runda oljelampor i deras sortiment (vilket omfattar samtliga av de som ingick i projektet) vad gäller de fysiska säkerhetskraven.

Resultatet från kontrollen av säkerhetskraven vad gäller oljelampornas utformning presenteras i figur 1 nedan.

Figur 1. Resultat för oljelamporna vad gäller säkerhetskraven (oljelampornas utformning) enligt lagstiftningen. Resultatet visar att sju oljelampor uppfyllde kravet, baserat på de redovisningar vi fått in som var tillräckliga för att göra en bedömning.

4.2 Dokumentation finns om att säkerhetskraven i lagstiftningen är uppfyllda

För sju av de 13 kontrollerade oljelamporna kunde företagen skicka in dokumentation som visar att de uppfyller säkerhetskraven i standarden vad gäller lampans utformning. I sex av fallen bestod dokumentationen av testrapport från laboratorium, och i ett fall kunde vi godta en skriftlig redovisning från företaget om hur respektive punkt i standarden uppfylldes för deras oljelampa, tillsammans med relevanta ritningar och bilder.

4.3 Oljelampan uppfyller inte säkerhetskraven i lagstiftningen

För sex av de 13 kontrollerade oljelamporna kunde företagen själva konstatera att säkerhetskraven vad gäller oljelampans utformning inte uppfylldes, då de fått den informationen från sin leverantör.

4.4 Informationen saknas för att kunna göra en bedömning

För tio av de 23 kontrollerade oljelamporna saknades dokumentation helt vad gäller säkerhetskraven (oljelampans utformning); antingen för att företaget inte skickade oss något svar på vår begäran (fyra företag) eller för att vi inte fick tillräcklig information för att kunna göra en bedömning. Här är det alltså oklart om de uppfyllde kraven i standarden eller inte.

4.5 Omfattas inte av lagstiftningen

4.5.1 Primär ljuskälla

Vi bedömde att fyra av oljelamporna kunde betraktas som primära ljuskällor. Därmed omfattas de inte av begränsningen och kraven i standarden. I våra bedömningar utgick vi från lampans utseende och konstruktion, sammanhanget som den marknadsfördes i och de ord som användes i marknadsföringen.

4.5.2 Säljs inte till allmänheten

En oljelampa visade sig inte säljas till allmänheten (d.v.s. den såldes inte direkt till konsument), utan till restauranger och caféer. Därmed omfattas den inte av regeln i Reach-förordningen.

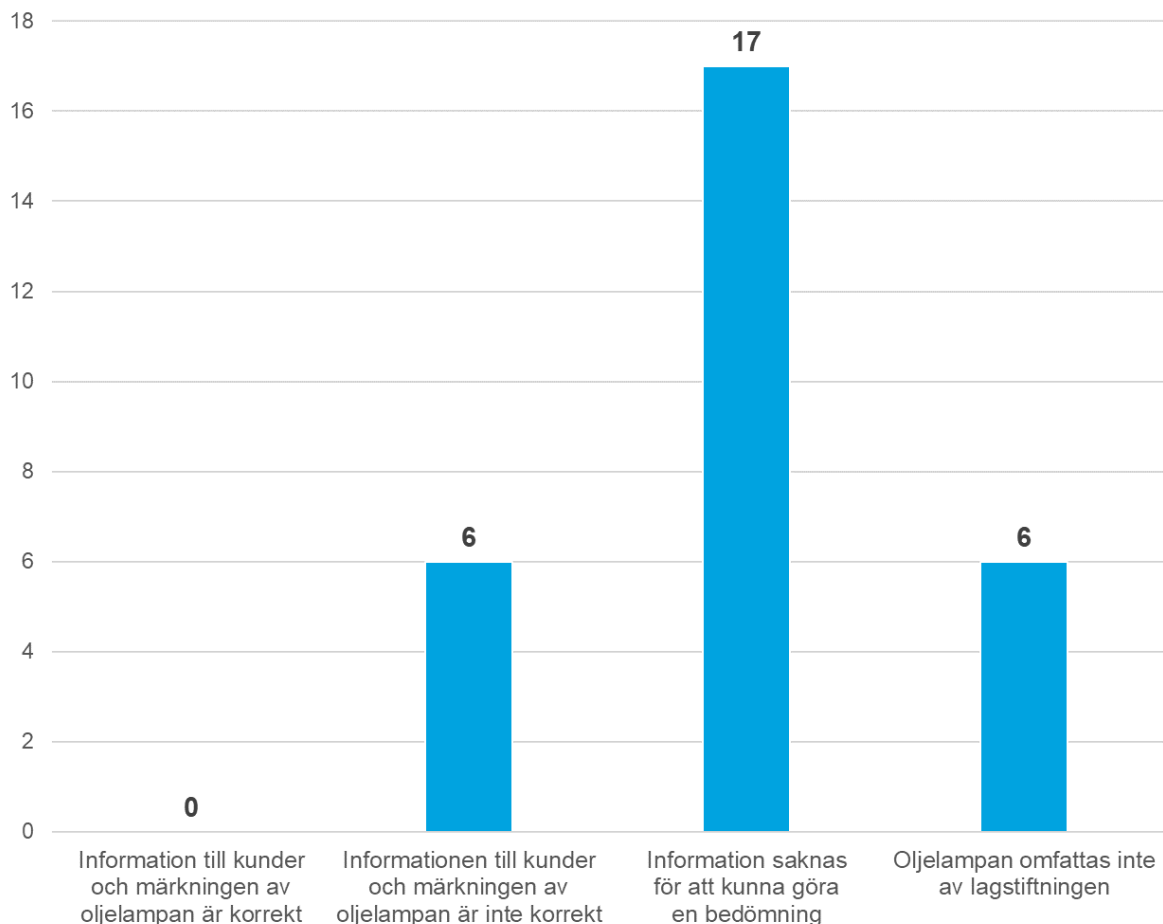
4.5.3 Bedöms vara ett oljeljus

En oljelampa innehöll inte den farliga lampolja som lagstiftningen syftar till att skydda barn från. Oljelampan innehöll en vegetabilisk olja som inte är farlig vid förtäring, samt för trögflytande för att enkelt komma ner i lungorna. Oljelampan var dessutom en engångsprodukt (ej påfyllningsbar), vilket gör att den inte heller kan återanvändas med den farliga typen av lampolja.

4.6 Resultat för varningsinformation, användarinstruktion samt märkning av oljelampan

För 17 av 23 oljelampor fick vi inte in någon redovisning vad gäller information till kunder och märkning av oljelampan. Endast sex oljelampor kunde kontrolleras vad gäller om kriterier uppfylldes. Se figur 2 nedan.

Figur 2. Resultatet för oljelamporna vad gäller varningsinformation, användarinstruktion samt märkning av oljelampan enligt standarden. Resultatet visar att inga oljelampor uppfyllde kravet, baserat på de redovisningar vi fått in som var tillräckliga för att göra en bedömning.

4.7 Informationen till kunder och märkningen av oljelampan är korrekt

För sex oljelampor skickade ansvarigt företag in dokumentation bestående av information till kunder samt märkning av oljelampan. Resultatet av vår kontroll visade att ingen av de sex oljelampor vi kunde bedöma uppfyllde kraven. Antingen var informationen till kunder inte korrekt eller så hade de brister i märkning av oljelampan.

4.8 Informationen till kunder och märkningen av oljelampan är inte korrekt

Vad gäller varningsinformation, användarinstruktion samt märkning av oljelamporna var det ingen av de sex oljelamporna som hade både korrekt information till kunder och korrekt märkningsetikett. Alla brister var inte allvarliga. Ett exempel på en mindre allvarlig brist, ur ett riskperspektiv, var att märkningsetikett med standardens namn och datum samt företagsuppgifter saknades. Några lampor hade otydliga instruktioner, till exempel över hur mycket olja lampan ska fyllas med.

Det nederländska tillverkande företaget som sålde oljelampor till många av de svenska företagen hade en allvarlig brist i den svenska varningsinformationen till kunder, nämligen uppmaningen ”Framkalla kräkning”, i stället för den korrekta uppmaningen ”Framkalla INTE

kräkning”. I det fallet förde vi dialog med företaget vilket ledde till att de korrigerade bristen. Vi kontrollerade samtidigt några andra språk, och där fanns inte den felaktiga varningsinformationen.

4.9 Informationen saknas för att kunna göra en bedömning

För 17 av de kontrollerade oljelamporna saknades dokumentation helt vad gäller information till kunder samt märkning av oljelamporna; antingen för att företaget aldrig skickade oss något svar (fyra företag) eller för att de inte fick informationen från sin leverantör. Här kunde en bedömning inte göras av om de uppfyllde kraven i standarden eller inte.

4.10 Omfattas inte av lagstiftningen

Se avsnitt 4.1.

5 Åtgärder i tillsynen

För de sex oljelampor som inte klarade säkerhetskraven vad gäller oljelampans utformning har samtliga företag som sålde dessa meddelat att de slutat sälja oljelamporna. För tio oljelampor fick vi inte in tillräcklig information från företaget och därför kunde vi inte bedöma om oljelamporna uppfyller säkerhetskraven i lagstiftningen. Av dessa tio oljelampor togs sex bort för försäljning på webbsidan.

Resultatet av vår kontroll visade att ingen av de sex oljelampor vi fått in redovisningar för vad gäller informations- och märkningskraven, uppfyllde dessa helt. Eftersom Kemikalieinspektionen i dagsläget saknar mandat att förelägga om rättelser eller att fatta beslut om saluförbud har vi inte kunnat utfärda saluförbud för de oljelampor som inte klarade kraven i lagstiftningen vad gäller information till kunder och märkning och som företagen valt att fortsätta sälja. Vi hade inte heller möjligheten att kräva in information från de företag som inte svarat. Vissa av företagen var dessutom internationella marknadsplatser, för vilka vi inte har tillsynsansvar då de ligger utanför Sverige. Vi valde därför att informera företagen/marknadsplatserna som sålde oljelamporna om bristerna och informera om att det inte är tillåtet att sälja dessa oljelampor så länge bristen kvarstår. Vi påminde även företagen om säkerhets- och informationskraven.

Det nederländska tillverkande företaget som sålde oljelampor till många av de svenska företagen hade en allvarlig brist i varningsinformationen till kunder, nämligen uppmaningen ”Framkalla kräkning”, i stället för den korrekta uppmaningen ”Framkalla INTE kräkning”. I det fallet förde vi dialog med tillverkaren vilket ledde till att företaget korrigerade bristen.

De företag som köpte in oljelampor från den nederländska tillverkaren informerades om den allvarliga bristen i varningsinformation, och uppmanades att kontrollera att de hade det uppdaterade informationsbladet med den korrekta informationen till kunder. Vi har möjlighet att följa upp de svenska företagen igen med nya inspektioner när vi blir utsedda till marknadskontrollmyndighet.

Kemikalieinspektionen kommer inte att åtalsanmäla företagen, detta på grund av den aktuella straffbestämmelsens nuvarande utformning¹¹.

¹¹ Åklagarmyndigheten anser att artikel 67 i sin lydelse endast omfattar kemiska ämnen och därför inte kan tillämpas på utformningen av en vara. Se kapitel 2.4 för mer information.

6 Slutsatser

Årets projekt visade att sju av 13 oljelampor enligt redovisad dokumentation uppfyllde säkerhetskraven i lagstiftningen vad gäller utformningen av oljelampan, alltså ca 54 procent. De tio oljelampor för vilka vi inte fick in någon information från företagen, ingår inte i bedömningen. Det är svårt att jämföra resultatet med resultatet vid den förra kontrollen 2018, då vi i det här projektet inte kunde bedöma alla oljelampor. I vårt första projekt om oljelampor 2013 påträffades inte en enda prydnadsoljelampa som uppfyllde säkerhetskraven vid testning på laboratorium.

Sex av de totalt 29 oljelamporna som ingick i projektet omfattades inte av lagstiftningen eftersom vi konstaterade att fyra oljelampor kunde betraktas som primär ljuskälla, en kunde betraktas som ett oljeljus och en oljelampa inte såldes direkt till konsument.

Genom vår kontroll av oljelampor får företagen en större medvetenhet om reglerna för prydnadsoljelampor. Förutom kontrollen av svenska företag kontrollerade vi även en nederländsk tillverkare och ett antal internationella marknadsplatser. Den nederländska tillverkaren hade en allvarlig brist i sin information till kunder, som vi upptäckte i samband med vår kontroll. Direktkontakten med den nederländska tillverkaren gjorde det lättare att korrigera bristen i deras märkning, än om vi hade behövt kommunicera via de svenska företagen.

6.1 Reach-begränsningen för prydnadsoljelampor borde rikta sig till tillverkaren

Eftersom begränsningen i Reach endast riktar sig mot aktörer som säljer direkt till konsument, ställs inte kraven på tillverkaren av prydnadsoljelampor. Det borde vara effektivare att utforma lagstiftningen så att den i första hand gäller tillverkaren eller importören, i stället för att ställa kravet längre ner i leverantörskedjan. På så vis kan lampan designas rätt från början, så att den uppfyller säkerhetskraven i lagstiftningen.

6.2 Standarden behöver förtydligas och uppdateras

Standarden är svårtolkad i flera avseenden, till exempel när det gäller gränsen mellan prydnadsoljelampor och lampor som är avsedda som primär ljuskälla. Begreppet *primär ljuskälla* skulle behöva tydliggöras ytterligare. I vår kommunikation med företagen i vårt tidigare projekt 2018 fick vi information om att det finns vissa faktorer som är särskilt viktiga för oljelampor som ska fungera som primär ljuskälla, så som typ av veke och brännare samt huruvida det finns ett s.k. *brännarrör*. Detta påverkar hur effektiv förbränningen blir och därmed vilken ljusstyrka som kan uppnås.

Även säkerhetskraven är ibland oklara, till exempel de som gäller skydd för vecken. Standardens avsikt är troligen att skyddet ska vara konstruerat så att det sitter på permanent och hindrar barn från att komma åt vecken med munnen vid varje given tidpunkt. Detta framgår dock inte tydligt i standarden. Vi har sett lampor som försetts med ett skydd för vecken i form av ett lock som måste tas av innan lampan kan tändas. Det är lätt att glömma att sätta tillbaka ett sådant skydd, och det kan lätt komma bort. Att standarden omfattar oljelampor som säljs till caféer och restauranger osv., medan regeln i Reach-förordningen endast omfattar de som säljs till allmänheten, bidrar också till otydligheten.

6.3 Rekommendationer till företagen

6.3.1 *Designa prydnadsoljelampor med ett permanent skydd för vecken*

Trots att det inte klart uttrycks i standarden, anser vi att det från produktsäkerhetssynpunkt är bra om företag som tillverkar eller designar prydnadsoljelampor tänker på att det ska finnas ett skydd för vecken som kan sitta kvar även när lampan tänds, så att vecken alltid är oåtkomlig för barn.

6.3.2 *Kontrollera att varningsinformation, information i bruksanvisning samt märkning på oljelampan är korrekt*

I det här tillsynsprojektet kontrollerade vi även varningsinformationen, information i bruksanvisning samt att oljelamporna var korrekt märkta. Inga av de oljelamporna vi kontrollerade hade helt korrekt information/märkning.

Brister vi upptäckte i projektet:

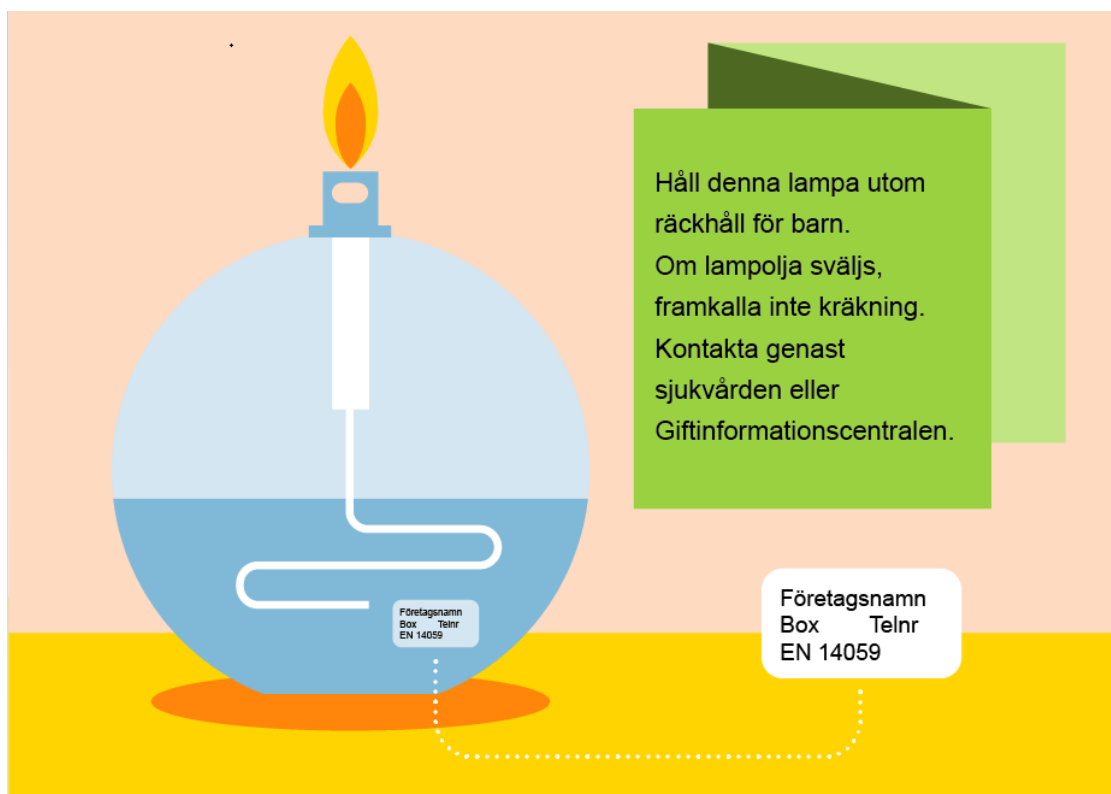
- Varningsinformationen var felaktig: Uppmaningen ”Framkalla kräkning” fanns med i varningsinformationen, i stället för den korrekta uppmaningen ”**Framkalla INTE kräkning**”.
- Det saknades varningsinformation till kunder om att inte framkalla kräkning samt info om att kontakta sjukvården och/eller kontakta Giftinformationscentralen
- Det saknades information i bruksanvisning eller informationen var otydlig, till exempel angående hur mycket olja som oljelampan bör fyllas med.
- Märkningen på oljelampan saknas eller är ofullständig. Följande information ska finnas med på en märkning någonstans på oljelampan: Namn, adress och telefonnummer till tillverkaren/importören/ansvarig organisation samt nummer och datum för standarden (EN 14059). Det är vidare viktigt att märkningen är utformad så att den tål att utsättas för olja och kan till exempel appliceras på en klisteretikett.

6.3.3 *Exempel på hur ett företag kan utforma varningsinformation och märkning*

Här nedan finns ett exempel på hur viss varningsinformation samt märkningen på en oljelampa kan se ut, enligt standarden EN 14059 (begränsningen finns i Reach-lagstiftningen som i sin tur hänvisar till standarden).

Observera att detta enbart ska betraktas som ett exempel och det innehåller inte all relevant information som ska finnas med till kunder enligt standarden. Bruksanvisningen är inte heller inkluderad (den skiljer sig åt mellan olika oljelampor beroende på oljelampans utformning).

Figur 3. En oljelampa som säljs till konsument skall förses med märkning och varningsinformation enligt EN 14059.

6.3.4 Oljelampor som är primära ljuskällor bör också ha varningsinformation

Oljelampor som bedöms vara avsedda som primära ljuskällor är undantagna från begränsningen i Reach och standarden EN 14059. De behöver därför inte vara konstruerade enligt säkerhetskraven som finns i standarden EN 14059. Även dessa lampor kan dock innebära en risk för att små barn får i sig lampolja. I standarden finns krav på att varningstext ska finnas på prydnadsoljelampor. Det finns inget som hindrar företag som marknadsför oljelampor som är avsedda som primära ljuskällor från att bifoga en varningstext till sina kunder, trots att det inte finns något formellt krav. En sådan varningstext kan innefatta information om att oljelampan ska förvaras oåtkomlig för barn och att redan en mycket liten mängd lampolja kan leda till livshotande lungskador. Dessutom bör det framgå att man inte ska framkalla kräkning hos den som fått i sig bränslet, utan i stället snarast kontakta Giftinformationscentralen och/ eller sjukvården.

6.4 Råd till konsument vid köp och användning av oljelampor och lampolja

Det finns som nämnts ovan en del problem med hur regeln i Reach-förordningen och kraven i standarden är formulerade. Syftet är dock tydligt – att förhindra olyckor till följd av att barn kommer åt lampoljan samt att förhindra brandolyckor. Det är viktigt att den som köper och använder oljelampor är medveten om att dessa risker finns och vidtar försiktighetsåtgärder.

Detta kan vara bra att tänka på:

- Välj en oljelampa som står stadigt och inte riskerar att välta.
- Förvara oljelampan utom räckhåll för barn, både under användning och när den är släckt.

- Välj en oljelampa med en brännare som omsluter vecken och har ett lock för öppningen där lampolja fylls på så att oljan inte går att komma åt.
- Undvik oljelampor som endast är en öppen behållare med en veke nedstucken i lampoljan.
- Kontrollera att oljelampan har ett skydd för vecken som hindrar barn från att komma åt den med munnen.
- Det är bra om skyddet för vecken är konstruerat så att det alltid sitter på, även när lampan är tänd.
- Undvik oljelampor med en design som kan verka lockande för små barn.
- Kontrollera att oljelampan inte läcker olja genom att hålla den upp och ner under minst tio sekunder (ingen olja ska läcka ut).
- Prydnadsoljelampor som uppfyller standarden ska vara märkta på själva lampan, med standardens namn (EN 14059) samt företagets kontaktuppgifter.
- Förvara flaskan med lampolja så att barn inte kommer åt den.
- Lita inte på flaskornas barnskyddande förslutningar. Även dessa förslutningar går att få upp av barn, det tar bara längre tid. Kom ihåg att skruva på korken ordentligt efter användning.
- Håll aldrig över lampolja i muggar, läskflaskor eller liknande. Det ökar risken för att någon får i sig produkten.
- Om ett barn får i sig lampolja, **framkalla inte kräkning**, utan kontakta snarast Giftinformationscentralen och/ eller sjukvården

7 Diskussion

Regeln i Reach-förordningen och i standarden EN 14059 gäller ”prydnadsoljelampor”, vilket betyder att vår tillsyn enbart omfattar oljelampor för dekoration och inte oljelampor som kan vara primära ljuskällor. Det finns i standarden EN 14059 ingen konkret definition av begreppet ”primär ljuskälla”. Det är därför i vissa fall svårt att avgöra om en oljelampa enbart är till för dekoration eller om den skulle kunna fungera som primär ljuskälla.

Vad gäller säkerhetskraven för oljelampans utformning säkerställs dessa enklast genom att göra ett test på laboratorium. Testrapporterna från en nederländsk tillverkare som sålde oljelampor till många svenska företag/återförsäljare bedömdes av tillverkaren själv som konfidentiella. De svenska företagen fick därför inte tillgång till dessa. I ett flertal fall hänvisade därför de svenska företagen i projektet till tillverkaren. Från dem fick vi en testrapport som skulle vara representativ för samtliga runda oljelampor i deras sortiment (vilket omfattar samtliga av de som ingick i projektet) vad gäller säkerhetskraven. I det här projektet godtog vi det som dokumentation på att säkerhetskraven uppfylldes, men vi hade kunnat ifrågasätta varför företaget inte gjort enskilda tester för samtliga oljelampor.

Vi bedömer att våra tidigare kontroller och informationsutskicket till företagen har lett till att fler företag känner till standarden och följer den. Vi upptäckte dock att många nya, för oss tidigare okända, företag har börjat sälja oljelampor som inte uppfyller kraven i lagstiftningen.

Vi bedömer att säkerhetskraven för prydnadsoljelampor bör följas upp regelbundet i framtida tillsyn. I framtida projekt kan man behöva titta närmare på informationen till kunder då det fanns brister för samtliga oljelampor vi kunde kontrollera. Resultatet av det här projektet visar att det är effektivt att vända sig direkt till tillverkare både inom Sverige och i Europa, även om Reach-lagstiftningen, beträffande kraven på prydnadsoljelampor, inte riktar sig till tillverkaren.

Bilaga 1. Informationsutskick till företag den 20 april 2021

Till dig som säljer prydnadsoljelampor

Under våren och sommaren 2021 kommer Kemikalieinspektionen att kontrollera oljelampor som används som dekoration. Det gör vi för att se om oljelamporna följer säkerhetskraven som finns för att skydda barn. Prydnadsoljelampor måste vara utformade enligt en viss standard för att få säljas.

Om du säljer prydnadsoljelampor kan ditt företag komma att ingå i våra kontroller och då kontaktar vi dig. Om ditt företag inte säljer prydnadsoljelampor kan du bortse från den här informationen.

Varför finns regler för oljelampor?

Årligen skadas barn efter att ha sugit på vecken till oljelampor eller druckit av lampoljan. Lampolja kan lätt glida ner i luftvägarna och ge livshotande lungskador. För att minska risken för att små barn ska komma åt lampoljan finns krav på utformningen av prydnadsoljelampor.

Vad innebär reglerna?

Säkerhetskraven gäller oljelampor som ska användas av allmänheten som dekoration. Oljelamporna måste stämma överens med den europeiska standarden för oljelampor för dekoration (EN 14059). Regeln finns i Reach-förordningen, en lagstiftning som gäller i hela EU.

Här är några exempel på krav för prydnadsoljelampor:

- Oljelampan ska vara utrustad med skydd för vecken.
- Oljelampan ska kunna hållas upp och ner i 10 sekunder utan att olja läcker ut.
- Lampans märkning ska vara varaktig och tydligt läsbar.

De fullständiga kraven på hur oljelampor ska vara utformade finns i standarden. Du kan köpa den hos SIS, Swedish Standards Institute.

[Läs mer om reglerna för prydnadsoljelampor](#)

[Läs mer om standarder på SIS hemsida](#)

Vad ska jag göra nu?

Om du säljer prydnadsoljelampor måste du kontrollera att de är testade och uppfyller säkerhetskraven. Det kan du göra genom att fråga din leverantör eller låta testa lampan. Kontrollera också att lamporna är märkta enligt kraven. Ta bort oljelampor som inte lever upp till säkerhetskraven i standarden EN 14059 ur ditt sortiment. Överväg också om du ska återkalla lamporna från dina kunder.

[Läs mer om att ställa krav på leverantörer](#)

[Läs om Kemikalieinspektionens tidigare kontroller av oljelampor](#)

Bilaga 2. Resultat för de 29 oljelampor som ingick i projektet

Tabell 1. Dokumentation finns om att säkerhetskraven i standarden vad gäller lampans utformning är uppfyllda. För sju av de kontrollerade oljelamporna kunde företagen skicka in dokumentation som visar att de uppfyller kraven i standarden.

Företag	Oljelampa – namn/beskrivning	Artikelnummer/ EAN	Varumärke	Typ av företag	Info till kunder samt märkning
Finsmakarens Trädgård AB (Zetas)	Oljelampa 'Cube'	15754	Okänt	Butik/webbutik	Saknar varningsinformation till kunder om att inte framkalla kräkning samt info om att kontakta sjukvården och/eller kontakta Giftinformationscentralen. Saknar märkningsetikett
Färg & Form Sweden AB	Ernst oljelampa ute	264406	Ernst	Tillverkare/eget varumärke	Saknar varningsinformation till kunder om att oljan kan leda till livshotande skador och om att inte framkalla kräkning. Saknar märkningsetikett
Jakobssons Möbler AB	Oljelampa i glas Disc L	Saknas	PeriDesign	Butik/webbutik	Skickade inte in någon information
PeriDesign (NL)	Oillamp Icone 18 cm/lampe à huile, Icone	EAN: 87184034909091229	PeriDesign	Tillverkare/eget varumärke	Felaktig varningsinformation: "Framkalla kräkning" i stället för "framkalla INTE kräkning"
PeriDesign (NL)	Oil lamp cylinder 11.5cm chrome wick	EAN: 8718403490411	PeriDesign	Tillverkare/eget varumärke	Felaktig varningsinformation: "Framkalla kräkning" i stället för "framkalla INTE kräkning"
Water Boys AB	Oljelampa Tumble torch, Svart	FF24Z	Okänt	Webbutik	Skickade inte in någon information
Wästberg Lighting AB	Holocene No. 2: David Chipperfield	H020101	Wästberg / David Chipperfield	Tillverkare/eget varumärke	Saknar märkningsetikett

Tabell 2. **Kraven i standarden vad gäller oljelampans utformning är inte uppfyllda.** För sex av de kontrollerade oljelamporna kunde företagen själva konstatera att kraven inte uppfylldes.

Företag	Oljelampa – namn/beskrivning	Artikelnummer	Varumärke	Typ av företag	Avslutat försäljning	Info till kunder samt märkning
Alséns Hantverk från Öland AB	Långe Jan oljelampa m. glas Stor	Saknas	Eget hantverk	Tillverkare/hantverk	Ja	Skickade inte in någon information
Boligheter AB	Oljelampa Frostadglas Salon 22 cm	Saknas	PeriDesign	Butik/webbutik	Ja	Skickade inte in någon information
Fröken Fräken Sverige AB	Oljelampa – glas – cylinder med boll - silver	1201	PeriDesign	Webbutik	Ja	Skickade inte in någon information
Hjärterum Design och Interiör AB	Cylinderformad lampa i klarglas	Saknas	PeriDesign	Butik/webbutik	Ja	Skickade inte in någon information
Lantliv inredning i Leksand AB	Odefinierad modell från PeriDesign	Saknas	PeriDesign	Butik/webbutik	Ja	Skickade inte in någon information
Vera Design Interiör AB	Odefinierad modell från PeriDesign	Saknas	PeriDesign	Butik/webbutik	Ja	Skickade inte in någon information

Tabell 3. Dokumentation saknas för att kunna göra en bedömning – oklart om säkerhetskraven i standarden vad gäller lampans utformning är uppfyllda. För tio av de kontrollerade oljelamporna fick vi inte in tillräcklig information från företaget för att kunna göra en bedömning.

Företag	Oljelampa – namn/beskrivning	Artikelnummer	Varumärke	Typ av företag	Svarade på vår begäran	Avslutat försäljning	Info till kunder samt märkning
AB Cramers Blommor	Oljelampa Glas Flytande 14 cm	P1216	PeriDesign	Butik/webbutik	Ja	Ja	Saknar varningsinformation till kunder om att inte framkalla kräkning samt info om att kontakta sjukvården och/eller kontakta Giftinformationscentralen
Amazon.se	Clearcraft 3 x Shanghai	Saknas	Clearcraft	Internationell marknadsplats	Ja	Ja	Skickade inte in någon information
Blackballoon AB	Eno Studio Oljelampa medium	Saknas	Eno Studio	Webbutik	Ja	Ja	Skickade inte in någon information
Butik Linnea AB	OLJELYKTA CYLINDER 8X8 CM	1284	PeriDesign	Butik/webbutik	Ja	Nej	Skickade inte in någon information
Esquilinen AB	Oljelampa Cylinder	Saknas	Okänt	Butik/webbutik	Nej	Nej	Skickade inte in någon information
Etsy.com	Swedish Vintage huge oil lamp	Saknas	Okänt	Internationell marknadsplats	Nej	Nej	Skickade inte in någon information
Fyndiq AB	Dansk Droppe - Smidesdesignad oljelampa - Måtten är 11x11x39 cm	Saknas	Okänt	Nationell marknadsplats	Ja	Ja	Skickade inte in någon information
Grandado.com	Europeiskt tillverkad romantiskt transparent glas 20190220 190530 (modellnr)	SKU 8720407635446	Okänt	Internationell marknadsplats	Nej	Nej	Skickade inte in någon information
Robygge AB	Oljelampa Sonata medium 11.5cm	Saknas	Okänt	Butik/webbutik	Nej	Ja	Skickade inte in någon information
Wish.com	Creative Clear Glass Oil Lamp	Saknas	Okänt	Internationell marknadsplats	Ja	Ja	Skickade inte in någon information

Tabell 4. **Omfattas inte – bedöms vara primär ljuskälla.** Vi bedömde att fyra av oljelamporna kunde betraktas som primära ljuskällor, utifrån företagets redovisning och/eller utifrån egna bedömningar.

Företag	Namn	Artikelnummer	Varumärke	Typ av företag	Info till kunder samt märkning
Aktiebolaget Flaggfabriken National (Flaggskeppet)	Oljelampa Falsterbo	100278	Okänt	Butik/webbutik	Krävs ej
Totaldesign i Norrland AB (Hem fina Hem)	Fotogenlampa - Liten – Svart	Saknas	Strömshaga	Butik/webbutik	Krävs ej
Trendspanarna - Linda & Jenny AB (Trendsisters webshop)	Fotogenlampa Rak frost (liten) nickel	101381	Strömshaga	Butik/webbutik	Krävs ej
VitVitareVitast AB	Fotogenlampa oljelampa kvadrat 33 cm	Fotogenlampakvadrat	Strömshaga	Webbutik	Krävs ej

Tabell 5. **Omfattas inte – säljs inte till allmänheten utan enbart till företag.** Därmed omfattas de inte av regeln i Reach-förordningen.

Företag	Namn	Artikelnummer	Varumärke	Typ av företag	Info till kunder samt märkning
Okai Ljusprodukter AB	Ambassadör oljelampa Kopparfärgad- oljelampa med refillpatron	2501-LU01	Okänt	Tillverkare	Krävs ej

Tabell 6. **Omfattas inte – bedöms vara ett oljeljus.**

Företag	Namn	Artikelnummer	Varumärke	Typ av företag	Info till kunder samt märkning
Clas Ohlson AB	Oljeljus vegetabiliska, 2-pack	44-3188	Clas Ohlson	Tillverkare/eget varumärke	Krävs ej

Bilaga 3. Utdrag ur Reach-förordningen som gäller prydnadsoljelampor och lampolja

Utdrag ur bilaga XVII punkt 3 till Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1907/2006 om registrering, utvärdering, godkännande och begränsningar av kemikalier (Reach-förordningen).

Beteckning på ämne, ämnesgrupp eller blandning	Villkor
<p>Vätskeformiga ämnen eller blandningar som uppfyller kriterierna för någon av nedanstående faroklasser eller farokategorier enligt bilaga I till förordning (EG) nr 1272/2008:</p> <p>Faroklasserna 2.1–2.4, 2.6, 2.7, 2.8 typerna A och B, 2.9, 2.10, 2.12, 2.13 kategorierna 1 och 2, 2.14 kategorierna 1 och 2 samt 2.15 typerna A–F.</p> <p>Faroklasserna 3.1–3.6, 3.7, skadliga effekter på sexuell funktion och fertilitet eller på avkommans utveckling, 3.8, andra effekter än narkosverkan, 3.9 och 3.10.</p> <p>Faroklass 4.1.</p> <p>Faroklass 5.1.</p>	<p>1. Får inte användas i prydnadsföremål avsedda att ge ljus- eller färgeffekter med hjälp av olika faser, t.ex. i prydnadslampor och askfat, trolleri- och skämtartiklar, spel för en eller flera deltagare eller andra varor som är avsedda att användas för detta ändamål, även sådana med dekorativ funktion.</p> <p>2. Varor som inte överensstämmer med punkt 1 får inte släppas ut på marknaden.</p> <p>3. Får inte släppas ut på marknaden om de innehåller ett färgämne, såvida det inte är nödvändigt av skatteskal, och/eller ett luktämne om de kan användas som bränsle i prydnadsoljelampor som säljs till allmänheten, och utgör en fara vid aspiration och är märkta med R65 eller H304.</p> <p>4. Prydnadsoljelampor som säljs till allmänheten får inte släppas ut på marknaden om de inte överensstämmer med den europeiska standarden för oljelampor för dekoration (EN 14059) som antagits av Europeiska standardiseringskommittén (CEN).</p> <p>5. Utan att det påverkar tillämpningen av andra gemenskapsbestämmelser om klassificering, förpackning och märkning av farliga ämnen och blandningar ska leverantörerna se till att följande krav är uppfyllda före utsläppandet på marknaden:</p> <p>Lampoljor märkta med R65 eller H304 och avsedda för försäljning till allmänheten ska vara synligt, läsligt och outplånligt märkta med följande text: ”Förvara lampor fyllda med denna vätska utom räckhåll för barn”, och från och med den 1 december 2010 med ”Förtäring av lampolja, även mycket små mängder eller genom att suga på vecken, kan leda till livshotande lungskador”.</p> <p>Grilltändvätskor märkta med R65 eller H304 och avsedda för försäljning till allmänheten ska från och med den 1 december 2010 vara läsligt och outplånligt märkta med följande text: ”Förtäring av tändvätska, även mycket små mängder, kan leda till livshotande lungskador”.</p> <p>Lampoljor och grilltändvätskor märkta med R65 eller H304 och avsedda för försäljning till allmänheten ska från och med den 1 december 2010 förpackas i svarta ogenomskinliga behållare om högst 1 liter.</p>

	<p>6. Senast den 1 juni 2014 ska kommissionen be Europeiska kemikaliemyndigheten sammanställa dokumentation i enlighet med artikel 69 i den här förordningen med syftet att om så är lämpligt förbjuda grilltändvätskor och bränsle för prydnadslampor märkta med R65 eller H304 och avsedda för försäljning till allmänheten.</p> <p>7. Fysiska eller juridiska personer som för första gången släpper ut lampoljor eller grilltändvätskor märkta med R65 eller H304 på marknaden ska senast den 1 december 2011 och varje år därefter lämna uppgifter om alternativ till lampoljor och grilltändvätskor märkta med R65 eller H304 till den behöriga myndigheten i den berörda medlemsstaten. Medlemsstaterna ska hålla dessa uppgifter tillgängliga för kommissionen.</p>
--	---

Riskfraser:

R65 = Farligt: kan ge lungskador vid förtäring.

H304 = Kan vara dödligt vid förtäring om det kommer ner i lungorna.

Faroklasser:

Fysikaliska faror

2.1 = explosiva

2.2 = brandfarliga gaser

2.3 = brandfarliga aerosoler

2.4 = oxiderande gaser

2.6 = brandfarliga vätskor

2.7 = brandfarliga fasta ämnen

2.8 = självreaktiva ämnen och blandningar

2.9 = pyrofora vätskor

2.10 = pyrofora fasta ämnen

2.12 = ämnen och blandningar som vid kontakt med vatten utvecklar brandfarliga gaser

2.13 = oxiderande vätskor

2.14 = oxiderande fasta ämnen

2.15 = organiska peroxider

Hälsofaror

3.1 = akut toxicitet

3.2 = frätande eller irriterande på huden

3.3 = allvarlig ögonskada eller ögonirritation

3.4 = luftvägs- eller hudsensibilisering

3.5 = mutagenitet i könsceller

3.6 = cancerogenitet

3.7 = reproduktionstoxicitet

3.8 = specifik organtoxicitet – enstaka exponering

3.9 = specifik organtoxicitet – upprepad exponering

3.10 = fara vid aspiration

Miljsofaror

4.1 = farligt för vattenmiljön

5.1 farligt för ozonskiktet

KEMI

Kemikalieinspektionen

Box 2, 172 13 Sundbyberg
08-519 41 100

Besöks- och leveransadress
Esplanaden 3A, 172 67 Sundbyberg

kemi@kemi.se
www.kemikalieinspektionen.se